

Begyakorolt bánat

Mogyorósi László: A szerelem valami más

Napkút Kiadó, 2011

A költő harmadik kötetével jelentkezett. Érdekesen alakulnak címválasztásai. Első könyve *Ugyanaz a szépség* (József Attila Kör – L'Harmattan Kiadó, 2005), második *Ingajarat a valóságba* (Fiatal Írók Szövetsége–Napkút Kiadó, 2006), a mostani könyve pedig *A szerelem valami más* címet viseli. Valóban viselésről van szó, Mogyorósi nemcsak elkereszteli köteteit, hanem felruházza őket, rögtön egy személyt látunk a felütések mögött. Irányítja a figyelmünket, megragadja és egy pontba tereli azt, hogy majd ezen az úton járva tovább, de mindig tartva a célirányt, kissé össze is kuszálja.

Az első kötet címe még feltételez valami harmóniát, egységet, megfogalmazódik benne a szépség konkrétuma, amihez valami hasonlít, sőt ugyanaz, mintha az ideál és a valóság egymás közelségében megférne a költő ebben a korszakában.

A második kötet felütése már a távolodást fejezi ki, valamiképpen a valóság erősebben fogalmazódik meg benne, inkább izgatja, már ki-ki jár, ahogy kocsmába szökik a férj a „bomló” hitvesi ágyból. Vagyis mindenképpen bizonytalan helyzetet makettez.

Mostani könyvének címe egyértelmű szakítást jelent az előző állapotokkal, döntést mond ki, ugyanazzal a határozottsággal, mint ahogy azt az első könyvének címéből érezhettük ki. A cím egyébként szó szerinti idézet Henri de Toulouse-Lautrec-től. Érdekes a téma közelítése, ahogy mind a kötetben belül – bizonyos részekben – szövegszerűen, illetve mind a címlapot „díszítő” képben a Henri de Toulouse-Lautrec személyiségébe bújik, a bordélylakó, alkoholfüggő, zseniális festőjébe. A pusztulás szépségének egyik formáját ragadja meg itt. Érdekes a fest-

ményválasztás. A borítón Toulouse-Lautrec „Az angol a Moulin Rouge-ban” című képét láthatjuk. Ez is az idegenséget, az elidegenedést fejezi ki. Egy angol, francia földön, prostituáltakkal beszél, egyezkedik. A képen a két nő erős kontúrokkal van megrajzolva, míg maga az „angol”, „Mogyorósi”, mint árnykép szerepel rajta. Oda nem illően, de mégis helyzetben.

A kötetet a címlapjától kezdve a versek nyelvezetén keresztül a verstörténésig a tudatos bizonytalanság járja át. A régmúlt elemei, a ma életérzéseivel vagy élet-nem-érzéseivel keverednek. Mintha választani szeretne, hol is, mikor is kellett volna születnie, újjászületnie. Magának dobja fel a képeket, nézegeti, hogy jól állna-e, de amikor megragadhatóvá válna, hirtelen berobban a valóság, a ma időtere. „Mikor vonatra szállt a kedves, / fellármázott a sok idegen nesz. / Mikor az ajtó sziszegve tárult, / az IC teste nagyot rándult, / s mint Jónás hajója, hanykolódott, / majd olyan lett, mint a cethalgyomrok. / Ülőssorok keskeny folyosóján / lépdelt végig, mint egy nyoszolyólány, / de nem lány volt, mert hársára kötve / szendergett békésen csecsemője” (*Vonatkocsi-út az éjszakában*).

A bizonytalansággeltés másik eszköze a nyelvi regiszterben a rengeteg torzított klaszikus idézet. Találhatunk itt Berzsenyi, Horatius, Petrarca, Kosztolányi, Homérosz, Heine, Pilinszky stb. verstördékeket hol szó szerinti, hol – és túlnyomórészt – torzított formában.

„Testembe indáztál, mint a csövek, / szanatóriumi éjszakák / kagylójában vagy már véres köpet, / s rejtelmes ízű vagy, mint a nyák. / Hörgőimben viszkozus váladék, / torkomba gyűlsz, ott lüktetsz tovább, / mint szemed, rebben felettem az ég, / megpördülnek

a fakoronák. / Zord naplementék a lila vénák,
/ a piszoárban véres vatta, / csikk és hamu,
ezek vagyunk, vérrák, / tüdőtumor édes fa-
latja” (*Noir Framboise*). Mogyorósi ebben a
költeményében Radnóti *Tétova óda* című ver-
sére játszik rá. A kötet végén Mogyorósi meg-
adja az idézetek pontos helyét, mert a vers-
testben sem szövegkiemeléssel, sem láb-
jegyzettel nem jelöli őket, mint elmondja, az
olvashatóság zavartalansága miatt.

Mintha tudat alatt kérdéseket tenne fel.
A múlt művészete érvényes ma? Vagy ép-
penséggel csak az érvényes, de ami megje-
lenhet belőlük, az mégis milói Vénusz-torzó-
ként mutatja fel a szépséget? Szükség van-e
az elmúlt értékekre, vagy az új utaknak van
csak jogosultságuk? Ha mind a két közelítés
egyformán fontos, akkor hogy tudjuk értel-
mezni a széthúzott keresztmetszetet? Be tud-
juk-e fogadni és helyén kezelni azt a művésze-
ti örökséget, amely ránk hagyományozódott?
És egyáltalán van-e értelme bármi folytatás-
nak, megkülönböztetve külső és belső moti-
vációt? Ezek vagy hasonló belső feszültségek
folyamatosan megjelennek Mogyorósi vers-
nyelvében, illetve szavaiban, szófordulatai-
ban. Olyan szavak feszülnek itt egymásnak,
mint a „réved”, „szendergett”, „öl melegét”,
„üstökében”, „búja”, „dúlt”, „rút”, „orvul”,
hogy csak néhányat említsünk.

A költő nagy vonzódást mutat a versfor-
mák és rímjátékok iránt, amit rutinnal kezel,
többnyire leleményesen, néha kicsit kereset-
ten. Ugyanez jellemző a metaforákra, ké-
pekre, a jelzős sűrítésekre, amelyek költé-
szetének alapját képezik. Ugyanehhez
tartozik elválasztathatatlanul, hogy a jelzős
szerkezetek bele-beleszaladnak a ma szélső-
séges, puritán képeibe, szóhasználatába. Ez
a keveredés jelenti Mogyorósi költészetének
alapfeszültségét, koncentrációját. „Vetkő-
zött egy újabb celeb, / az ilyen nők nem tisztá-
ták – / erről beszélgetek veled, s azt gondol-
lom, hogy inkább, / ajándék verseskönyv
helyett / mást kellett volna adnom: / egy szál
hóvirágot, melyet / kint árulnak a placcon”
(*Hóvirág*). Emellett egyre határozottabban je-
lennek meg a kötetben a szabadversek, az

abszolút prózai költemények felé való moz-
dulás: „Fiatalon, nem gondolva későbbi ál-
láskeresésekre, / hivatalos levelezésekre, /
választottam e-mail-címem felhasználói ne-
vét, / nem rejtettem bele születési dátumo-
mat, / vezetéknevemet, / inkább kölcsönvet-
tem egy irodalmi hősét, / és mindenkinek
ezt a címet adtam meg, / később már értel-
metlen lett volna változtatni, / sokezer leve-
let kaptam már erre a címre, / mégis magá-
nyos maradtam, mint Gregor Samsa” (*Az
e-mail keresztség*). Máshol szokimondó, olykor
leegyszerűsített szövegek is terítékre kerül-
nek a szabadversek között. „A strici néha jól
megdugja nőjét, / a nő ilyenkor nagyon él-
vez, / szerelemről suttog a fülébe, / és a vég-
belébe is beengedi” (*A humanista balek*). Ami
Mogyorósi költészetében kérdéseket hoz fel,
akár olvasói, akár a költő személyes felveté-
seként, hogy e végtelenségig húzott szöveginter-
vallum hogyan képes stabilitást találni, nem
robbantja-e szét a versstruktúrát?

A kötet egy felütéssel nyit, tulajdonképpen
egy átértelmezett invokációval, amely nem
képzelt vagy valóságos istenhez szól, hanem
az élet ritmusához, mint talán a legközelebbi
létezésrugóhoz. Természetesen a hiány felől
közelít, illetve a már régen meglévő formari-
musnak a használhatóságát teszi fel kérdés-
ként, kérésként. „...megőrizni a szoborszerű
szépséget, / új medret keresni a begyakorolt
bánatnak, / hogy használhassa újra a vérrel-
verejétkkel / kikísérletezett algoritmust, / ami
a megváltozott körülmények között / már
nem működött, / akár fel is számolhatta / ideg-
rendszerének derengő műhelyét” (*Algoritmus*).

Az első ciklus a „Giovanna az esküvői
fotón” címet viseli. Nyilván a nőiséghez való
közelítési módokat próbálta egy halmazba
gyűjteni Mogyorósi – lazának tűnik a szer-
kesztés. Van példa a slágerekre hajazó dalra:
„Minden cigid az első, / mindegyik az utolsó, /
a csikk vége sosem más: / sőtét, mint egy
koporsó” (*Első-utolsó sanzon*). Illetve egy Jó-
zsef Attila-parafraízis a *Születésnapomra* című
versre. Úgy látszik, a legtöbb íróember úgy
érzi, hogy ezt a verset saját magára kell for-
málnia, többször találkozhatunk mostaná-

ban egy-egy ilyen feldolgozással. Tény, hogy a költő itt egy egész kötetet kezel – az egyik oldalról nézve – parafrázisként, sőt magát az író-megszólaló személyét is így működteti. Egy ismert Petrarca-vers átdolgozásával is kísérletezik: „Ti szerencsés lépcsők, boldog linócsík, / kiken tapos éber szemű madonnám, / baljával csöppnyi magzatát karolván, / hallom: elvált, s tán engem majd kigyógyít” (*Ti szerencsés lépcsők, boldog linócsík*).

A következő ciklus a kötet címével azonos („A szerelem valami más”). Itt jelennek meg a Lautrec-imitációk. Ezek a versek tűnnek a legkarakteresebbeknek a kötetben. „A világ torz, s éhes a torzra, / és én vagyok leginkább tanúja; / tekintetem mágnesként vonzza / az ember, mert mind karikatúra. / Egy rút világban vagyok rút hát, / és csak e rútság vízjelével / fertőzők Párizsban sok utcát – / pár fiú mint kórt hordja széjjel.” A ciklusban néhány ilyen vers található, a többi is nagyrészt szerepjátékos, költők aurájába, verseibe bújik. „A humanista balek” kissé idegenebbül mozog ebben az építményben. Van valami furcsaság, ahogy hirtelen megszakadnak a Lautrec-versek a ciklusban, és a kezdetben megidézett korszak idejétől is eltérnek a következő szövegek

„A szeminarista leveleiből” című ciklusban a legtöbb szöveg Istenhez intéz kérdéseket, de itt sem tartja végig a határozott körvonalat, szerelmi motívumok is bekerülnek. A *Hiszkegy* és a *Seminarista leveleiből* is két olyan vers a ciklusból, ahol a költő nem mások bőrébe, szövegébe bújik. „Mikor is lett kipontozott hely / Isten neve a Hiszekegyben? / Helyére bármi írható, mely / dolgoiban hinni tudsz, hitetlen” (*Hiszkegy*).

„...pedig nincsen más zsebem, / ahol kabátomat, Istent, / magammal hordozhatnám / e világom.”

A versekből előtűnik egy folyamatos személyiségimitáció, ahol minden bizonyta-

lanná válik, cseppfolyóssá, szétkenhetővé, akár a festék. Néha Isten arcát is bemázolná. A ciklus vége felé két egyszerű, tiszta szöveg olvasható, a *Tét* és a *Ciszta*. Megkapók szinte jelző nélküli, lényegre törő, mégis hétköznapi sorai. „Most az egyszer tét nélkül / szerettem volna játszani, / egy háromgyerekes családanya / minden szemrehányás felett áll” (*Tét*).

„...és a férfi akivel egy lakásban élsz / megcsal a szomszéd nővel / mintha te kezdet volna a bujálkodást / a pusztulással” (*Ciszta*).

Az utolsó ciklus „A Pygmalion-lobbi” címet viseli, ezzel tovább erősíti a szerepjátékot, a személyiségbirtoklást, alakítást. Leginkább szerelmi ciklus ez, közelítési módzatok, de itt is bekerülnek az alaphangtól elütő elemek. Érdekesek a virtuális, e-mail levelek köre fogalmazódó szövegek vagy konkrétan e téma feltűnése a versekben. Itt is szabadverseiben az erősebb, melyek inkább lényegi kimondásra törekuszenek, mint formai játéokra. „Van egy e-mail-címem, amit egyedül te ismersz, / így az új leveleim száma mindig csak 1 vagy 0; / bináris szerelem” (*Bináris szerelem*).

Itt is a beteljesületlenséggel találkozunk, a ki nem mondásokkal, félelmekkel, de mégis a szükséggel, szükségszerűséggel. Ezt a kettséget érzékletesen fejezi ki: „...de visszalöksz a szülőföldhöz, / háromszáz kilométert zuhanok, / ülök egy buszon, / s két város közt egy leágazásnál leszállnék, / ahol egy vöröshajú prostituált / szoborra szépül / az országút huzatában” (*Mielőtt Szisziphosz újra elindul felfelé*). Összefoglalva, egy érdekes fúziónak lehetünk tanúi, ha kézbe vesszük Mogyorósi kötetét. Nehéz utat, terepet választ ezzel, néha egy-egy bukkanó is útjába akad, de igyekszik nem szem elől téveszteni a kor emberét hagyományaival együtt, önmagát.

Kókai János

Kókai János (1972) költő, kritikus, színházi alkotó.